

A bíróság sajtótájékoztatási tevékenységéről és az ehhez kapcsolódó felelősségi kérdésekről

I. Előszó

A 20. század technikai vívmányaival és a modern tudományos fejlődéssel lehetővé vált, hogy a sajtó beférkőzzön a magánszférába, ezáltal az egyén és a család mindennapjait a médiumok „kirabolják” és a nyilvánosság számára közvetítsék.² Ennek egyik megnyilvánulása a bűnügyi hírekre kitért közönség szenzációhajhász kiszolgálása, az eladhatóság érdekében a terheltek életének gyakran személyiségi jogot sértő módon történő kitergetése, valamint személyes adataik és privátszférájuk közszemlére tétele. Az ebből eredő hatás kivédése érdekében minden tájékoztatást végző szervezet, így a bíróság munkája során is alapvető orientációs tényező kell, hogy legyen az Alaptörvény IX. cikk (4)-(5) bekezdésében foglalt alkotmányos jelentőségű deklaráció, miszerint a véleménynyilvánítás szabadságának korlátja az emberi méltóság.

A média hírérsége, a példányszámok növelése, valamint a magas nézettségi mutatók elérése érdekében a nézők képernyő elé szegezése mind olyan tényezők, amelyek jelentősen befolyásolják a sajtó által közérdeklődésre számot tartónak ítélt ügyek meritési körét, és alapvetően a büntetőügyek felé tolják el a média érdeklődésének fókuszpontját. Esetleges polgári jogi és büntetőjogi felelősségének elkerülése érdekében a sajtó természetesen igyekszik értesüléseit megbízható hírforrásra alapozni, hiszen a sajtó nem felel, ha jogszerűen és hivatalos forrásból jut az információhoz, bár arról utóbb kiderül, hogy az valótlan.³ Ez az igény a bíróságok sajtóosztályaira manapság egyre nagyobb terhet ró, mivel folyamatosan, a napi igazságszolgáltatási feladatok elvégzése mellett kell a megkeresések tömegére gyors és hiteles tájékoztatást adni. A sajtóval szemben támasztott személyiségi jogi elvárások ugyanakkor olyan követendő mércét jelentenek, amelynek a bíróságnak is meg kell felelnie. Az egyedi megkeresések teljesítése és a sajtóközlemények megjelentetése kapcsán ezért kiemelt prioritásként kell kezelni az adatvédelem követelményeinek messzemenőig történő érvényesítését azzal, hogy a tájékoztatás nyilvánvalóan nem veszítheti el hírérték jellegét.

A fenti kritériumnak való megfelelés nemcsak alkotmányossági kérdés, hanem olyan gyakorlati probléma is, amellyel a sajtóosztálynak nap mint nap számolnia kell. A tájékoztatás személyiségi jogokkal való konformitása elsődleges szempont, ugyanis az új polgári jogi szankció, a sérelemdíj bevezetésével az igényérvényesítés egy újabb dimenzióba lépett, ez pedig érintheti a törvényszék, mint jogi személy polgári jogi felelősségét is. A sérelmet szenvedett félnek konkrét kár bekövetkezését már nem, pusztán a jogsérelem tényét kell bizonyítania, ezért különösen körültekintően, az adat- és személyiségvédelem alapelveinek megfelelő módon kell eljárni a nyilvánosság tájékoztatásának bármely formájában.

II. A bíróság „sajtóosztálya”

A bíróság sajtótájékoztatási tevékenységét elsődlegesen a jogállási és eljárási törvények, a bíróság sajtótájékoztatási tevékenységével kapcsolatos OBH elnöki utasítás,⁴ valamint az egyes törvényszékek által kidolgozott sajtószabályzatok és együttműködési megállapodások keretei között

¹ A Szegedi Járásbíróság bírósági titkára és sajtótitkára

² Lábady Tamás: Eszmei kártérítés a személyiségi jogok megsértéséért In: Ötödik Jogász Vándorgyűlés. k. n. Debrecen, 1993. Magyar Jogászegylet, Budapest, 1994. 11. o.

³ BH2003.357.

⁴ Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 8/2012. (IV.15.) OBH utasítása a bíróságok és az Országos Bírósági Hivatal sajtótájékoztatási tevékenységéről, valamint a bíróságok központi honlapjának sajtószolgálatáról szóló szabályzatról (OBH utasítás)

az ún. „virtuális sajtóosztály” látja el. Ezt a jelzőt talán azért is használhatjuk így, mivel a legtöbb törvényszéken a sajtóosztály nem funkcionál elkülönült szervezeti egységként, hanem az egyes feladatokat a fizikálisan is külön irodában dolgozó munkatársak telefonon, vagy e-mailen keresztül, és nem ritkán személyes egyeztetés alapján végzik.

A Pp. 119. § (3) bekezdése és Be. 74/A. § (1) bekezdése alapján a bírósági eljárás során a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvényben (Bjt.) erre jogosított személy adhat felvilágosítást. A Bjt. 44. § (2) bekezdése szerint a bíróság előtt folyamatban lévő vagy befejezett ügyről a sajtó, a rádió és a televízió részére a bíróság elnöke vagy az általa megbízott személy adhat tájékoztatást. A már említett OBH utasítás szerint tipikusan az adott törvényszék sajtószóvivője és sajtótitkára végzi a sajtótájékoztatási tevékenységet. A sajtószóvivőt és a sajtótitkárt a törvényszék elnöke jelöli ki, akik a feladatokat megosztva és egymást segítve látják el. A sajtószóvivő a Szegedi Törvényszék sajtószabályzata szerint bíró, vagy igazságügyi alkalmazott lehet, akit bíró vagy igazságügyi alkalmazott sajtótitkár segít a munkájában.⁵ A sajtószóvivő egy személyben elláthatja mind a polgári, mind a büntető, valamint a közigazgatási és munkaügyeket érintő tájékoztatási feladatokat is, azonban a legtöbb törvényszéken, így a Szegedi Törvényszéken is a feladatok megoszlanak az adott szakterületen tevékenykedő kollégák között. A sajtószóvivő legalapvetőbb feladata a sajtóhírek rendszeres figyelemmel kísérése, a sajtóval való kapcsolattartás, valamint a közérdeklődése számot tartó ügyekben igény szerint nyilatkozat, rádiós vagy telefonos interjú adása, továbbá sajtóközlemények közzététele. A sajtószóvivő rendelkezésre áll a sajtó számára, ha azok információt kérnek a folyamatban lévő vagy befejezett ügyről.⁶ A sajtótitkár a felvilágosítás-adáshoz szükséges információkat a tárgyaló bíráktól és a bírósági lajstromadatok alapján beszerzi, majd előkészíti a tájékoztatást vagy sajtóközleményt a sajtószóvivő számára. Amennyiben nem a sajtó képviselője kíván egy konkrét ügyben információhoz jutni, úgy a Be. 74/B. § (5) bekezdése és a Pp. 119. § (3) bekezdése alapján a megfelelő jogi érdek igazolása mellett az eljáró bíróság elnöke engedélyezheti a felvilágosítás megadását.

III. Újságírók, tudósítók, riporterek

A bíróság sajtótájékoztatási tevékenysége kapcsán első kérdésként merül fel, hogy ki a tájékoztatás jogosultja, vagyis ki és milyen formában fordulhat a bírósághoz, amennyiben egy közérdeklődésre számot tartó ügygel kapcsolatban kíván információhoz jutni. A sajtóosztálynak természetesen szem előtt kell tartania azt, hogy a kért tájékoztatást valóban olyan személynek adja ki, aki valamely sajtószerv képviselőjeként maga is a közösség számára hírértékkel bíró közérdeklődésre számot tartó ügy részleteit osztja meg a társadalommal. Ennek kapcsán a legalapvetőbb kritérium, hogy kizárólag újságírói, valamint riporter minőségben fellépő személy kérjen és kapjon tájékoztatást a bíróságtól, amelynek ellenőrzése a szabályozatlan jogszabályi környezetből adódóan embert próbáló feladat. Közismert tény, hogy a kötelező tagság és a szakmai szervezetek hiánya miatt ma már nem kérhető sajtóigazolvány annak igazolására, hogy egy magát újságírónak vagy tudósítónak valló személy mely sajtóorgánumban munkatársaként jár el, és így jogszerűen kér-e felvilágosítást, vagy készít kép- és hangfelvételt.⁷ Ez természetesen megnehezíti a megkeresések jogszerűségének ellenőrzését, hiszen egy telefonos beszélgetés során bárki állíthatja, hogy valamely konkrét ismert vagy akár ismeretlen sajtószerv számára kér tájékoztatást. Ilyenkor a legtipikusabb eljárás, hogy az ügyben intézkedő sajtótitkár e-mail útján történő megkeresésre hívja fel az érdeklődőt, amelyben meg kell jelölnie a hivatkozott sajtószerv nevét, az ott betöltött pozícióját, e-mail címét és telefonszámát, valamint a megválaszolandó kérdéseket. Ezek olyan kapaszkodót nyújthatnak a bíróságnak, amelyek alapján az internet segítségével általában meg lehet győződni arról, hogy valóban létezik-e az adott sajtóorgánumban.

⁵ A Szegedi Törvényszék – és az illetékességi területén működő bíróságok – sajtószabályzata (2013.El.II.B.22.) 3.§, 4.§

⁶ OBH utasítás 4. § (4) bekezdés

⁷ Az igazságszolgáltatás nyilvánossága különös tekintettel a bírósági tárgyalások nyilvánosságára. 33. o. www.ekint.org/ekint_files/File/tanulmanyok/a_targyalasok_nyilvanossaga.pdf (2015. június 01.)

A fenti módszer azonban nem mindig bizonyul elegendőnek, hiszen lehetséges az, hogy akár egy néhány nappal korábban alapított újságról még nincsenek pontos adatok, keresési találatok az interneten, illetve további problémát jelent a bloggerek kérdése is. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a TASZ kontra Magyarország ügyben kimondta, hogy „a sajtó funkciója magában foglalja a nyilvános vita fórumainak a megteremtését is. E funkció realizálása azonban nem korlátozódik a médiára vagy a hivatásos újságírókra.”⁸ Mindebből arra lehet következtetni, hogy az eseti jelleggel tevékenykedő kommentelőkön kívül újságírói minőséget kell tulajdonítani mindazoknak, akik a közvélemény tájékoztatása érdekében az interneten rendszeresen tesznek közzé híreket, információkat, akár egyéni vélemény formájában is. Különösen megnehezíti az újságírói minőség határainak egzakt kijelölését az, hogy a sajtótermék fogalmán keresztül a 2010. évi CLXXXV. évi törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról (Mttv.) a sajtótevékenységet alapvetően rendszeres, nyereség elérése érdekében végzett gazdasági szolgáltatásként definiálja, amelyért természetes vagy jogi személy szerkesztői felelősséget visel.⁹ A profitorientált gazdasági tevékenység megkövetelése tényleges ellenőrzés és szankció hiányában mindazonáltal csak elvi korlátot jelent, különös tekintettel arra, hogy a különböző reklámok és hirdetések honlapon történő megjelenítésével nem ritka, hogy a cikk szerzője legalább egy minimális nyereséget realizál. Jóllehet az Mttv. 41. § (1) és (2) bekezdése a médiaszolgáltatások és a sajtótermékek vonatkozásában a szolgáltatás, illetve a tevékenység megkezdésétől számított 60 napon belül a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatalához nyilvántartásba vétel céljából történő bejelentési kötelezettséget ír elő, egyidejűleg kimondja, hogy a nyilvántartásba vétel nem feltétele a szolgáltatás, vagy a tevékenység megkezdésének. Amennyiben a nyilvántartásba vételre vonatkozó szabályokat megszegik, a Hivatal az Mttv. 46. § (8a) bekezdése alapján egymillió forintig terjedő bírságot szabhat ki. Látható, hogy a nyilvántartásba vétel hiánya legfeljebb bírság kiszabását eredményezheti, nem jár azonban azzal, hogy az adott sajtószerv elveszítené ebbéli minőségét, vagy hogy a törvény konstitutív szerepet szánna a regisztrációnak.

Összességében elmondható, hogy a mindennapi gyakorlatban tömeges problémát nem jelent a fenti kérdés tisztázása, hiszen a megkeresések alapvetően az ismert helyi és országos médiaorgánumoktól érkeznek, akiket a bíróság folyamatos sajtófigyelési tevékenységén keresztül már maga is ismer, valamint számos esetben adott korábban az érdeklődők számára tájékoztatást. Mindazonáltal előfordult már a gyakorlatban több alkalommal is az, hogy a megkeresés olyan személytől érkezett, akiről kétséget kizáróan megállapítható volt, hogy lényegében saját ügyében érdeklődött, és a sajtóosztályon keresztül próbált információhoz jutni. Egyik esetben bár a megkeresés valóban újságírótól származott, a kért tájékoztatás mindazonáltal nem a közösség informálására irányult, hanem saját, rágalmozás vétsége miatt folyamatban lévő ügyében szeretett volna részleteket megtudni az ügy állásáról. Természetesen a sajtóosztály tájékoztatta az érintettet, hogy a bíróság sajtótájékoztatási tevékenysége keretében nem adható meg a kért felvilágosítás, ellenben jogosult a Be. vonatkozó rendelkezései szerint a büntető irodán ügyfélfogadási időben az iratokba betekinteni. Egy másik alkalommal a konkrét ügyben eljáró szakértő érdeklődött az évekkel korábban meghozott ítélet tartalmáról, amelyben a szakvéleményt saját maga készítette. Megkeresése lényegében egy tudományos publikáció elkészítésére irányult, amely szintén nem volt összhangban a bíróság sajtótájékoztatási tevékenységével. Bár kérését a sajtómegkeresés szabályai szerint nem lehetett teljesíteni, természetesen megkapta a szükséges felvilágosítást arról, hogy a Be. 74/B. §-a alapján az ügyben eljáró bíróság elnökétől kérhet kutatási engedélyt.¹⁰

⁸ TASZ kontra Magyarország ügy, ECHR 37374/05. számú kérelem 9. o.

⁹ Mttv. 203. § 60. pont

¹⁰ Bár szorosan nem kapcsolódik a sajtóosztály feladatahoz, mégis érdemes megemlíteni azt a problematikát, amely a bíróság nyilvános tárgyalásán történő kép és hangfelvétel készítéséhez köthető. Mind a Be., mind a Pp. biztosítja a sajtó képviselői számára azt a lehetőséget, hogy a tanács elnökének engedélyével az általa meghatározott módon és keretek között felvételt készítsenek. Kérdés ismét, hogy milyen lehetősége van a tárgyalást vezető bírónak akkor, amikor észleli, hogy valószínűsíthetően nem egy ténylegesen működő sajtóorgánum riportereként vagy újságírójaként jelenlévő személy kér forgatási vagy hangrögzítési engedélyt, hanem az illető csupán állítja, hogy egy adott sajtószervet képvisel anélkül, hogy akár ténylegesen ott dolgozna, vagy akár anélkül, hogy a hivatkozott szerv egyáltalán létezne. Figyelemmel arra, hogy a már korábban említett szabályozás okán tulajdonképpen nyomon követhetetlen, hogy a magát

IV. A sajtóosztály tájékoztatási tevékenysége és a proaktív kommunikáció

A bíróság sajtóosztályához érkező megkeresések legnagyobb részét leginkább az teszi ki, amikor az újságírók egy folyamatban lévő vagy befejezett büntetőügy kapcsán kérnek felvilágosítást. Ez az esetek egy részében a tárgyalások időpontjára vonatkozik, amelynek a bíróság egyrészt oly módon tesz eleget, hogy az adott törvényszéki honlapjára minden héten feltölti a következő heti közérdeklődésre számot tartó ügyek elektronikus tárgyalási jegyzékét, illetve a központi honlapon való feltöltés érdekében megküldi az összesítő jegyzéket az OBH Sajtóosztályának.¹¹ Ennek ellenére gyakran kap a törvényszéki sajtóosztály olyan megkeresést, amely valamely konkrét ügy soron következő tárgyalási napjaira vonatkozik. Ez előfordulhat nyilvánvalóan abból kifolyólag is, hogy a sajtóosztálynak nincs teljes körű rálátása valamennyi folyamatban lévő ügyre, és az is magától értetődik, hogy a bíróság és a sajtó gyakran eltérően ítéli meg, hogy mely ügy válthat ki viszonylag nagy közérdeklődést. A sajtóosztály természetesen törekszik arra, hogy az eljáró bíróktól valamennyi médiaérdeklődésre számot tartó ügyet összegyűjtse, azonban ez sohasem történhet a teljesség igényével. Előfordul az, hogy a bírák által jelentett és a sajtóosztály által kiválasztott ügyek egy része nem vált ki az előzetesen prognosztizált várakozásnak megfelelő médiavisszhangot, míg más esetekben egy teljesen átlagosnak mondható polgári vagy büntetőper valamely speciális szempont alapján mégis sajtós üggyé válik.

A megkeresések körülbelül fele alapvetően az ügy érdemében született döntésre vonatkozik. A bíróság a jelentősebb, nagyobb horderejűnek ítélt ügyekben maga is, úgymond proaktív módon megjelentet sajtóközleményeket az első és másodfokú határozatok tartalmáról, mindazonáltal ezt meghaladóan is kérnek tájékoztatást az újságírók a számukra valamely okból aktuális kérdéssel. Általános tapasztalat, hogy az ügyforgalom szempontjából a konkrét peres ügyek történéseiről számot adó sajtóközlemények játszanak meghatározó szerepet a sajtóosztály munkájában, emellett azonban – főleg új jogszabályok vagy a társadalom széles rétegeit érintő jogszabályi rendelkezések hatályba lépése idején – jelentős az egyes jogintézmények tényszerű ismertetésére irányuló megkeresések száma is. Ezt lehetett érzékelni különösen az új Büntetőtörvénykönyv vagy Polgári Törvénykönyv, a civil szervezetekkel kapcsolatos változások, illetve a devizahiteles ügyek kapcsán. Ilyen esetekben egyébként maga a bíróság is készít saját kezdeményezésű írásbeli összeállításokat, illetve tájékoztatót háttéranyag formájában.¹²

A megkeresések megválaszolásakor a bíróságnak figyelemmel kell lennie arra, hogy a vonatkozó eljárási törvények, valamint a Bjt. rendelkezései alapján a sajtóosztály a folyamatban lévő és befejezett ügyekről jogosult tájékoztatást adni, amely összhangban van azzal, hogy bírósági szakban a sajtószervek alapvetően a nyilvános bírósági tárgyaláson történt eseményekről közölhetnek információkat. A Be. 74/A. § (2) bekezdése szerint a sajtó a bíróság nyilvános tárgyalásáról jogosult tájékoztatást adni, ekként a bíróság is elsődlegesen ebben a körben nyújthat felvilágosítást. Bár a nyomozati szak sajtótájékoztatási tevékenysége funkcionálisan a nyomozó hatóság sajtószóvivőjéhez kötődik,¹³ az előzetes letartóztatások elrendeléséről vagy az indítvány elutasításáról mégis jellemzően a bíróság ad ki sajtóközleményt. Ennek a gyakorlati indoka az, hogy az előzetes letartóztatás iránti indítvány elbírálásáról a nyomozási bíró dönt, ekként az eljárás quasi

újságírónak állító személy igazat mond-e, és ennek beazonosítása a tárgyaláson ténylegesen lehetetlen, a bíró akkor jár el helyesen, ha a felvételt készítés engedélyezéséről a megnevezett sajtószerv megjelölésével végzést hoz. A tárgyaláson résztvevő személyek előzetes megkérdezését követően a végzésnek tartalmaznia kell azt, hogy mely sajtószerv kiról, és milyen keretek között készíthet kép- vagy hangfelvételt. Ezt az ún. „civil résztvevők” hozzájárulásának hiányában érdemes akként rögzíteni, hogy a bíróság az adott sajtószerv számára kép- és hangfelvétel készítését engedélyezi azzal, hogy azon a vádlott és a tanú fel nem ismerhető formában szerepelhet. A jegyzőkönyv tehát rögzíti a felvételt készítés jogosultját, amelynek köszönhetően egy esetleges személyiségi jogsértés kapcsán visszakereshető, hogy kinek, milyen feltételekkel engedélyezett forgatást vagy hanganyagrögzítést a bíróság. A tárgyalást vezető bíró ennél többet nem tehet, és nem is kell tennie, ezért amennyiben a felvételt utóbb jogszerűtlenül felhasználják, a felelősség egyedül a felvétel készítőjét és nyilvánosságra hozóját terhelheti.

¹¹ OBH utasítás 4. §, 5. §

¹² OBH utasítás 10. §, 12. §

¹³ Be. 74/A. § (1) bekezdés

a bíróság előtt van folyamatban, tehát a bíróság rendelkezik a tájékoztatás megadásához szükséges, a döntést megalapozó információkkal. Ebben az ún. köztes szakaszban különös gondot kell fordítani annak hangsúlyozására, hogy a tények nem véglegesek, hiszen a közölt információ akár az ügy nyilvános elbírálására is kihathat.¹⁴

A sajtóosztály feladata az eseti megkereséseken kívül, hogy maga is közzétegye a jelentősebb fajsúlyú, a jogkövető magatartást orientáló vagy a generális prevenció szempontjából fontosabb ügyekben meghozott ítéleteket, valamint tájékoztatást adjon bizonyos esetekben az előzetes letartóztatások elrendeléséről. A Szegedi Törvényszék gyakorlatában tipikus példaként hozható fel az embercsempészás büntettének tömeges elszaporodásával az ilyen típusú ügyekben lefolytatott ún. gyorsított bírósági eljárásokról kiadott tájékoztatás. A másik tipikus példa a jellemzően 2014. év elején tömegesen előforduló „trafikrablások” esete, amikor az előzetes letartóztatások elrendelésének közzétételével törekedett a bíróság a visszatartó hatás elérésére.

V. Tájékoztatás és adatvédelem

Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy a sajtótájékoztatási tevékenység kapcsán a bíróságnak messzemenőig tiszteletben kell tartania az adatvédelmi törvény előírásait, így a büntügyi különleges adatra vonatkozó szabályokat is. A büntügyi különleges adat ún. szenzitív adat, amely az érintett személyre vonatkozó büntetőeljárások, kényszerintézkedések, elítélések adatait, és az azokból az adott személyre levonható következtetéseket foglalja magában. Ilyen személyes adatot kezelni, és azt más személy részére hozzáférhetővé tenni, nyilvánosságra hozni csakis az érintett személy írásbeli hozzájárulásával vagy törvényi felhatalmazás alapján lehet.¹⁵ A bíróság sajtótájékoztatási tevékenysége körében nyilván nem lehetséges minden egyes esetben a terhelt vagy a peres felek írásbeli válaszára várni, hiszen a késlekedés a tájékoztatás lényegét, a hírtérket devalválná. Ebből kifolyólag a sajtóosztály nyilvánvalóan a törvényi felhatalmazás lehetőségével él, és az igényelt információt azon törvényi rendelkezés alapján adja meg, miszerint a bíróságon erre kijelölt személy, rendszerint sajtószóvivő útján jogosult a folyamatban lévő vagy befejezett büntetőügyben felvilágosítást adni.¹⁶

A felvilágosítás jogalapja mindazonáltal kérdéseket vethet fel, hiszen az igazságügyi tájékoztatás speciális szempontjait meghatározó törvényi szabályozás hiányában a sajtóosztály pusztán azzal alapozhatja meg tájékoztatása jogszerűségét, hogy az előbbi rendelkezés alapján a sajtó megkereséseit teljesíteni kell. A megkeresések azonban legtöbb esetben olyan személyes adatokra vonatkoznak, amelyek érintik az egyén magánszféráját, így családi kapcsolatait, egészségi állapotát, azt a tényt, hogy szembekerült-e már a törvénnyel, amelyek mind, mind olyan információk, amelyekkel kapcsolatban joggal elvárható, hogy szűk körben maradjanak. Felvetődik ezért, hogy a sajtó milyen alapon bír többletjogosítványokkal, és a bíróság miért köteles konkrétan meghatározott személyek tekintetében kiadni azt az információt, hogy mikor várható az érintett vádlott következő tárgyalása, vagy az ügyben milyen ítélet született. A kérdés nyilvánvalóan súlyos alapjog-konfliktushoz vezet, amely a sajtószabadság és a magánélethez való jog egymásnak feszülését eredményezi. A két alapjogi érdek összeütközésekor nem lehet elmenni amellett, hogy egy demokratikus társadalom alapvetően akkor működhet jól, ha az azt alkotó egyének tájékozottak, és a hazájuk, valamint a világ történéseivel kapcsolatos hírek eljutnak hozzájuk, és amelyek ismerete formálja személyiségüket, gondolkodásmódjukat. Mindebből következően a bíróságnak a mindennapi munkavégzés során örködnie kell eme kényes egyensúly felett, és a tájékoztatást a lehető legminimálisabb adatokra kell szorítania.

¹⁴ Cseh Zoltán: A büntügyi tudósítások kérdései. In Csehi Zoltán – Koltay András – Navratyil Zoltán (szerk.): A személyiség és a média a polgári és a büntetőjogban – Az új Polgári Törvénykönyvre és a Büntető Törvénykönyvre tekintettel. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2014, 69. o.

¹⁵ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról (Infotv.) 3. § 2. és 3. pont, 5. § (1) bekezdés

¹⁶ Bjt. 44. § (2) bekezdés

Érdemes ehhez kapcsolódóan a német gyakorlatra utalni, ahol a várható megbélyegző hatás miatt a sajtóban a név megjelentetése alapvetően nem megengedett, a terhelt neve három esetben mégis nyilvánosságra hozható: ha a bűncselekmény kiemelkedő tárgyi súlyú; ha alapos, több bizonyítékkal alátámasztott a gyanú; vagy a közfigyelem felhívásának szükségességét az ügy közvéleményt felkavaró jellege támasztja alá. Ezt leszámítva minden olyan közlés, amely alapján az érintett beazonosítható, alkalmas a személyiségi jogsértésre.¹⁷ Az előbbi példával szemben a bírósági sajtófeladatok ellátása során abból kell kiindulni, hogy a magyar jogszabályi környezetben nincs olyan felhatalmazó rendelkezés, amely alapján az érintett nevét vezeték és keresztnév szerint megjelölve közölni lehetne a tájékoztatásban. A név jogosulatlan közlése törvényi felhatalmazás hiányában a magánszféra védelmét sérti, amelynek alete a névjog sérelme. A közlés ilyenkor valós tartalmú, de pontosan ez okozza a magánszféra sérelmét.¹⁸ Békés Ádám álláspontja szerint elvárható lenne, hogy a hatóság csak akkor adjon ki tájékoztatást egy büntetőeljárás tényéről, egyidejűleg beazonosítva, vagy beazonosíthatóan megjelentve a terheltet, ha azt bűnüldözési érdek vagy közérdek indokolja.¹⁹

Ami a bírósági gyakorlatot illeti, az esetek egy részében az információkérés konkrét név feltüntetése nélkül, jellemzően a terhelti cselekmény néhány mondatos leírása formájában érkezik e-mail vagy telefonos kapcsolatfelvétel útján, amely alapvetően nem érint személyiségi jogi problémát, mivel a bíróság az ügyet a bírakkal való személyes kapcsolatfelvétel, a tárgyalási jegyzékek és a lajstromadatok alapján rendszerint be tudja azonosítani. A bírósági lajstrom megfelelő keresési funkciókkal és kellő idő ráfordításával az anonim megkeresések esetén hathatós segítséget nyújt. A sajtóosztály ekkor a vádlott monogramjának megjelölésével utal az adott személyre, és közli többek között a vádirat vagy az ítélet lényegét. Ehhez képest előfordulnak olyan megkeresések, amikor az újságíró konkrét vezeték és keresztnévet említve kérdez rá tárgyalási időpontokra vagy konkrét ítélet-összefoglalót igényel; ilyenkor természetesen nyilvánvaló, hogy a monogram megjelölése mellett is a sajtóosztály által adott válasz pontosan beazonosítható személyre vonatkozik.

Be kell látni ugyanakkor, hogy a bíróság tájékoztatási kötelezettsége kiüresedne, és a sajtóosztály nem tudná betölteni funkcióját, ha a folyamatban lévő vagy befejezett ügyekben a megkereséssel érintett személyek név szerinti megjelölése okán megtagadná a tájékoztatást. Elképzelhetetlen lenne, és alapvetően abszurd is, ha a bíróság azt várná el a sajtó képviselőitől, hogy minden esetben próbálják meg az ügy minél részletesebb körülírásával a bíróság számára megkönnyíteni az érintett egyén beazonosítását, jöllehet az újságíró pontosan tisztában van azzal, hogy ki az a személy, akinek az ügyére kíváncsi. Egy ilyen elvárás feleslegesen róna többletmunkát a sajtóosztály munkatársára, mivel akár több órás adatgyűjtés árán szerezhetné be azt az információt, amit az újságíró egyébként is ismer, csak nem kérdezhet rá konkrétan. A nagyszámú sajtómegkeresések mellett, különös tekintettel arra, hogy a sajtóosztály feladatit ítélkező bírák és egyéb feladatokat ellátó bírósági titkárok a mindennapi munkájuk mellett többletfeladatként látják el, mindez az időszorúság követelményének sérelméhez vezetne. Ebből következően a bíróság sajtóosztálya nem sért személyiségi jogot akkor, amikor név szerint megjelölt személyre érkező megkeresésre reagálva, kezdőbetűkből álló monogramot használva nyújt tájékoztatást. Az információ megadása után már kizárólag a sajtó felelőssége az, ha a monogramot tartalmazó vádirat vagy ítéletösszegzés ellenére az újságcikkben vagy a tudósításban egyértelműen megnevezi a terheltet.²⁰

¹⁷ Cseh: i.m. 83. o.

¹⁸ Navratyil Zoltán: Az ember névjogának kiterjesztő értelmezése. In Csehi Zoltán – Koltay András – Navratyil Zoltán (szerk.): A személyiség és a média a polgári és a büntetőjogban – Az új Polgári Törvénykönyvre és a Büntető Törvénykönyvre tekintettel. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2014, 122. o.

¹⁹ Békés Ádám: Büntetőjogi rágalmozás és becsületsértés. In Csehi Zoltán – Koltay András – Navratyil Zoltán (szerk.): A személyiség és a média a polgári és a büntetőjogban – Az új Polgári Törvénykönyvre és a Büntető Törvénykönyvre tekintettel. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2014, 400. o.

²⁰ A korábbi bírói gyakorlatban született olyan manapság nehezen védhető eseti döntés is, amely szerint a sajtó jogosult a bűncselekmény miatt elítélt nagykorú személy teljes nevét - tehát családi nevét is - a híradásban közzétenni. Az ilyen közlemény a Pécsi Ítéltábla Pf.I.20.527/2004/5. számú határozata szerint nem jár a személyes adatok védelmére

Nemcsak az etikus újságírói magatartás, hanem egyúttal a bíróság sajtótájékoztatási tevékenységének is alapvető követelménye, hogy a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság állásfoglalásában írtakkal összhangban a tudósításban figyelemmel kell lennie a bírósági eljárás céljaira, a személyes és különleges adatok védelmére, valamint a tájékoztatáshoz való jogra és kötelezettségre.²¹ Mindezt számításba véve, a tájékoztatás sohasem lehet hosszú időre visszanyúló, hiszen egy ilyen jellegű megkeresés teljesítése jogerősen lezárt büntetőügyben egyértelműen a terhelt mentesüléshez fűződő érdekével konkurál. A jó hírnév minden személyt megillet, velünk született jog, azaz a büntetőjogilag elítélt személyeket is megilleti.²² Ebből adódóan hangsúlyozandó, hogy a bíróság sajtótájékoztatási tevékenységének is jól körülírható korlátja van, ez pedig nem más, mint a jogerős ítélet. Amint már fentebb is kiemelésre került a sajtó joga alapvetően a bíróság nyilvános tárgyalásával kapcsolatos tájékoztatási tevékenységre vonatkozik, amelyhez viszonyítva az ügy jogerős befejezését követően prioritást élvez az érintett személyes adatainak védelméhez fűződő joga. Ez a megállapítás azon a tényen alapszik, hogy nincsen olyan törvényi rendelkezés, amely egyértelműen kimondaná, hogy a bíróság tájékoztatási kötelezettsége az ügy jogerős befejezését követő időpontban is túlnyúlna. A befejezett büntetőügyet nem lehet kiterjesztően értelmezni akként, hogy a bíróság az újságírói megkereséseket teljes körűen kiszolgálva úgymond kilistázza egy adott személy valaha folyamatban volt valamennyi büntetőügyét. A bíróságnak minden olyan megkeresés megválaszolását meg kell tagadnia, amely egy adott személy korábbi elítélésének adatait, az érintett tényállások ismertetését célozza.

VI. A tájékoztatás tartalmi kritériumai

A magánélethez való jog oly módon is sérülhet, hogy ahhoz nem kapcsolódik az emberi méltóság sérelme. A jog a jogalany döntési szabadságát védi például a személyes adatainak nyilvánosságra hozását illetően, és ha ez a döntési szabadság mások beavatkozása folytán sérül, a jogsértés akkor is megvalósul, ha a jogsértő magatartás egyébként az emberi méltóságot nem csorbítja.²³ A sajtóosztályt a kért felvilágosítás megadásakor ezért a „minimum-tájékoztatás” elve kell, hogy vezérelje, hiszen a közölt információ felhasználása végső soron kihat az érintett magánszférájára és reszocializációs lehetőségeire, valamint nem elhanyagolható szempont, hogy a tájékoztatás alapján készült cikk az interneten szinte korlátlan ideig hozzáférhető és visszakereshető.²⁴

„A sajtó tájékoztatásának tárgyszerűnek, szubjektív értékítéllettől mentesnek, valós tényeken alapulónak és időszerűnek kell lennie, amelynek a forrása kizárólag a bíróság vagy az OBH papíralapú, illetve elektronikus adatbázisaiban szereplő, ellenőrzött, jogszerűen kezelt és jogsérelem nélkül nyilvánosságra hozható adatai lehetnek.”²⁵ Bár az ügyészi sajtótájékoztatás elveit foglalja magában, mégis orientáló tényező lehet a bíróság számára az az ügyészi gyakorlat, miszerint a tájékoztatás során a folyamatban lévő ügy bizonyítékait nem lehet értékelni, nem mérlegelhető a tényállás várható alakulása, tiszteletben kell tartani az ártatlanság vélelmét, valamint a személyes adatok védelmét és a személyiségi jogok védelméről szóló jogszabályi rendelkezéseket.²⁶

Legyen szó akár saját kezdeményezésű sajtóközleményekről vagy egyedi megkeresésre adott tájékoztatásról, a sajtóosztály legfontosabb prioritása a tájékoztatás pontossága és hitelessége a

vonatkozó rendelkezések megsértésével, hiszen a bűncselekmény tárgyi súlyára figyelemmel a bűnmegelőzési célokhoz és társadalom védelméhez mérten nem aránytalan a terhelt nevének felfedése. (BDT2005.1086)

²¹ Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság NAIH-5940-2/2012/V. számú állásfoglalása

²² Cseh: i.m. 77-79. o.

²³ Menyhárd Attila: A magánélethez való jog a szólás- és médiaszabadság tükrében. In Csehi Zoltán – Koltay András – Navratyl Zoltán (szerk.): A személyiség és a média a polgári és a büntetőjogban – Az új Polgári Törvénykönyvre és a Büntető Törvénykönyvre tekintettel. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2014, 179. o.

²⁴ Pálvolgyi Ákos: A hírték margóján: személyhez fűződő jogok védelméhez való jog a büntetőeljárásban különös tekintettel a személyes adatok védelmére, 44. o. In Büntetőjogi Szemle 2014/3. szám, 41-45. o.

²⁵ OBH utasítás 6. § (4) bekezdés

²⁶ 19/2012. (X. 9.) LÜ utasítás

személyes adatok messzemenőig történő tiszteletben tartása mellett. Ennek kapcsán a bíróságnak a tényállás rövid összefoglalóját a tágabb értelemben vett társadalom számára közérthetően, a szaknyelvi kifejezések szükséges mértékre szorításával, mégis a tényállás sérelme nélkül kell közzétennie, figyelve arra, hogy abból az érintett személy a lehető legkevésbé legyen felismerhető. Erre tekintettel kerülni kell a terhelt életkorára, foglalkozására, illetve valamely egyedi tulajdonságára vonatkozó információk közlését, továbbá az elkövetés helyét minimálisan, a város és a közterület feltüntetésével célszerű megjelölni. A sértett személyére kizárólag a nemére utalással kívánatos hivatkozni, ugyanis a bírói gyakorlat szerint az áldozat nevének, lakóhelyének, foglalkozásának és életkorának a megjelenítése is jogsértő.²⁷ Kiemelendő az is, hogy amennyiben az érintett további adatok, így lakóhelye, foglalkozása, vagy életkora alapján ténylegesen beazonosítható, a tájékoztatás még akkor is jogsértő, ha a vezetékneve és utóneve kizárólag monogrammal került megjelölésre.²⁸ A vezetéknev kezdőbetűvel való rövidítése nem nyújt mindig megfelelő védelmet, hiszen elég azt leírni, hogy hol dolgozott az illető, illetve egyéb rá jellemző adatokat közölni, és már is megtörtént a beazonosítás.²⁹

A sajtóközlemény lényeges tulajdonsága, hogy ne legyen terjengős, alapvetően a cselekményre koncentráljon, és részletes jogi indokolást csak az ügy jellegéhez képest vagy a nagyobb közérdeklődésre számot tartó ügyek esetén tartalmazzon. A büntetés kiszabására vonatkozó körülményeket csak olyan mértékben szabad ismertetni, amelyek még nem járnak a személyiségi jogok sérelmével, így lehet enyhítő körülményként utalni a vádlott egészségi állapotára, azonban már nem ildomos a betegségére vonatkozó konkrét diagnózist a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tenni. A büntetett előéletre vonatkozó adatok is csak említés szintjén, összefoglaló jelleggel rögzíthetők az előzetes letartóztatás elrendelésének indokaként vagy az ítéletről adott tájékoztatás kapcsán, mint súlyosító körülmény. Fontos ugyanakkor, hogy nem hagyható ki semmilyen olyan adat, amely a megtörtént események eltorzításához vezet, és lényegét tekintve nem egyezik a bíróság végzésében, ítéletében foglalt tényállással.

Személyiségi jogsértést a tény elhallgatásával is el lehet követni,³⁰ így nem lehet alappal hivatkozni arra, hogy köztudomású az, hogy a megjelölt bíróság első fokon járt el, ezért az ítélet nyilván nem lehet jogerős.³¹ Lényeges elvárás tehát a sajtóközleménnyel szemben, hogy az tartalmazzon a döntés jogerőre emelkedésével kapcsolatos adatokat. Így az előzetes letartóztatással kapcsolatos tájékoztatásnak és az ítéletről kiadott sajtóközleménynek magában kell foglalnia azt, hogy ki és milyen körben jelentett be fellebbezést, tehát a döntés jogerőre emelkedett-e, vagy az ügy még folyamatban van, és lehetőség van-e a döntés megváltoztatására. A sajtóközleménynek azon szempontból is teljesnek kell lennie, hogy az ügyben elbírált valamennyi bűncselekményre ki kell terjednie, ezért például külön ki kell térnie arra, ha a bíróság a bűnösséget megállapító ítéleti rendelkezés mellett egyes vádpontokban vagy azok valamelyikében a vádlottat felmentette. Amennyiben a bíróság előzetes letartóztatással kapcsolatos közleményt tesz közzé, úgy utalni kell arra, hogy a gyanúsítás lényege szerinti tényállás alapján mely indokok alapján került sor az előzetes letartóztatás elrendelésére, és fel kell tüntetni azt is, hogy a kényszerintézkedés várhatóan meddig tart. Nem kelthet ugyanis a tájékoztatás olyan téves képzetet, hogy a gyanúsítottat már elítélték, vagy, hogy akár meg nem határozható ideig áll a kényszerintézkedés hatálya alatt.

Mint ahogy már korábban említésre került, a bíróság a sajtószervek munkájának segítése, a jobb tervezhetőség érdekében hetenként közzétett elektronikus tárgyalási jegyzékeken ismerteti a következő heti közérdeklődésre számot tartó ügyek rövid összefoglalóját, és megjelöli, hogy a bizonyítási eljárás eredményéhez képest várható-e ítélet, vagy a bíróság az ügyben még további tárgyalási napokat tart. Ezen tárgyalási jegyzékekre is érvényesek a sajtóközleményekre irányadó kritériumok azzal, hogy az internetre történő feltöltésükkor célszerű az ismertetés első mondatában kiemelni, hogy az a vádirat szerinti tényállást tartalmazza, és az ügyben nem született még érdemi

²⁷ BH2002.221.

²⁸ BH2004.103.

²⁹ Békés: i.m. 399. o.

³⁰ Cseh: i.m. 61. o.

³¹ BH1984.353

döntés, tehát az az ügyesség álláspontját tükrözi. Ennek elmaradása mindazonáltal nem vethet fel felelősségi kérdést, ugyanis az összefoglaló a honlapon a „tárgyalási jegyzék” menüpont alatt érhető el, amelyre kattintva az érdeklődő láthatja a konkrét tárgyalás helyszínét és időpontját, így fel sem merül az, hogy az ott közzétett adatok nem valamely folyamatban lévő ügyre, hanem már jogerős elítélésére vonatkoznak.

VII. A személyiségi jogsértés és szankciója

A fenti elvekkkel összhangban végzett munka során nem fordulhat elő, hogy a bíróság személyiségi jogsértést kövessen el. A gondos és körültekintő tájékoztatási tevékenység hangsúlyozása azonban nem lehet üres szó és tartalom nélküli célkitűzés, ugyanis tisztában kell lenni azzal, hogy az új Ptk. által bevezetett sérelemdíj jogintézményével a jogalkotó olyan eszközt adott a jogkereső közönség kezébe, amely érintheti a bíróságok sajtótájékoztatási tevékenysége kapcsán felmerülő felelősség kérdését. A Ptk. kimondja, hogy a személyiségi jogok a törvény védelme alatt állnak, azokat köteles mindenki tiszteletben tartani.³² Listát készíteni a személyiségi jogsértések palettájáról összességében kivitelezhetetlen feladat, mivel az ember személyiségéből fakadó védelmet igénylő jogok felsorolhatatlanok. A Ptk. is csak arra vállalkozik, hogy a tipikusan előforduló személyiségi jogokat emeli ki azzal, hogy nyitva hagyja az utat további nem nevesített, de az egyénhez köthető további származtatott jogok előtt. A sajtóosztály tevékenységét érintő személyiségi jogsértések mindazonáltal egy viszonylag jól körülhatárolható szegmensre szorítkoznak, így a jó hírnév védelmére, valamint a személyes adatok védelméhez fűződő jogra, és az ezek megsértéséből eredő kötelelem-keletkeztető tényállásokra.

A jó hírnévhez fűződő joggal rendszerint együtt szokás említeni a becsület védelmét is, amely más személyre vonatkozó az emberi méltóságot sértő, indokolatlanul bántó, gyalázkodó véleménynyilvánítással sérülhet. A sajtóközlemények mindazonáltal kifejezetten tényközléseket tartalmaznak, azok a bíróság pártatlansága, objektivitása miatt nyilvánvalóan nem fogalmazhatnak meg még burkoltan sem véleményt. Ebből következően nehezen elképzelhető, hogy valaki a becsület megsértésére alapítson egy esetleges keresetet, hiszen ez esetben azt kellene bizonyítania, hogy a sajtóközlemény, vagy az egyedi megkeresésre adott tájékoztatás a konkrét tényeken kívül, valamely egyéni, a felperes becsületét sértő véleménynyilvánítást is tartalmaz. Reális lehet ezzel szemben a jó hírnév megsértése, amely az érintettre vonatkozó valótlan tény állításával, híresztelésével vagy a valós tények hamis színben való feltüntetésével történhet meg. Ez a jogalap gyakorlati szempontból azonban szinte teljesen egybeforr a személyes adatok védelméhez fűződő jog megsértésével, hiszen valamely jó hírnevet sértő tényközlés csak oly módon következhet be, ha az meghatározott, beazonosítható személyhez kapcsolódik, ez pedig tipikusan akkor fordul elő, ha az illető személy kiléte a sajtóközleményből vagy tájékoztatásból meghatározható. Erre tekintettel egy esetleges kereseti kérelem primer alapja a személyes adatokkal való visszaélés, és ehhez képest szekunder jellegű a jó hírnév megsértése.

A személyiségi jogaiban sértett fél a Ptk.-ban nevesített objektív és szubjektív szankciók közül választhat, amelyek közül az objektív szankciók felróhatóságtól függetlenül, míg a szubjektív felróhatósági alapon alkalmazhatók. Az objektív szankciók részletes ismertetésétől eltekintve, a tanulmány a felelősségi kérdések közül a szubjektív oldal egyes sarkalatos pontjainak kiemelésére koncentrál. Mint ahogy az már fentebb is kiemelésre került, az új Ptk. a személyiségi jogok megsértésének új típusú jogkövetkezményeként vezette be a sérelemdíjat,³³ mint a nem vagyoni károk reparációját.³⁴ Az új jogintézmény alapvetően a nem vagyoni kártérítés fogalmát váltotta fel, kiküszöbölve azokat az elméleti és gyakorlati problémákat,³⁵ amelyeket a sérelem

³² Ptk. 2:42. § (2) bekezdés

³³ Ptk. 2:52. §

³⁴ Sárközy Tamás: Fordulat a magyar kártérítési jogban, 537. o. In Magyar Jog, 2013/9. szám, 535-542. o.

³⁵ Kiss Tibor: Nem vagyoni kár vagy sérelemdíj, 171. o. In Jogtudományi Közlöny, 2007/4. szám, 164-172. o.

jellegétől idegen vagyoni típusú szankció hordozott magában.³⁶ Lényeges kiemelni, hogy a sérelemdíj (fájdalomdíj) felróhatósági alapú szankció, azonban annak megítéléséhez – ellentétben a kártérítéssel – kár bekövetkezése nem szükséges.³⁷ A felperesnek a per során azt kell bizonyítania, hogy személyiségi jogaiban őt egy konkrétan meghatározott személy neki felróhatóan megsértette, amely jogsértés, mint jogellenes magatartás automatikusan alanyi jogot keletkeztet a sérelem anyagi eszközökkel történő kompenzálására. A személyiségi jogot sértő magatartás jogellenességének elvi alapja az, hogy a jogalkotó a személyhez fűződő jogokat a törvény védelme alá helyezte.³⁸ Az igényérvényesítő fél oldaláról a hátrány-bizonyítási kötelezettségnek nem a sérelemdíjra való jogosultság, hanem pusztán annak mértéke szempontjából van jelentősége.³⁹ Mivel minden személyiségi jogot sértő magatartás jogellenes,⁴⁰ kivéve, ha a jogsértésre a jog engedélye alapján kerül sor, a jogsértőnek jogellenességet kizáró okot kell bizonyítania. Lényeges különbség, hogy deliktualis felelősség körében a kár, míg a személyiségvédelem körében a normasértő emberi magatartás váltja ki a jogellenességet.⁴¹ Tehát a jogaiban sértettnek személynek nincs más teendője, minthogy a jogsértésre vonatkozó tényeket prezentálja a tárgyaláson, amellyel szemben az alperes valamely jogellenességet kizáró okra hivatkozhat. Ilyen jogellenességet kizáró okként nevesíti a Ptk. többek között a jogos védelmi helyzetet, a végszükséget, a sértett beleegyezését, vagy a jogszabály engedélyét.⁴²

A személyiségi jogsértés és így a jogellenesség megállapításánál egy esetleges személyiségvédelmi perben azt kell vizsgálni, hogy a jogsértés valóban és ténylegesen alkalmas-e a személyiség valamely szférájának a megsértésére. Ily módon kerülhető el, hogy a bagatell sérelmek tömeges és nyilvánvalóan alaptalan perlekedéshez vezessenek. Amennyiben a jó hírnév vagy a becsület sérelmét valótlan tényállítás vagy valós tények hamis színben való feltüntetése eredményezi, úgy a jogvédelem joggyakorlat által elvárt feltétele, hogy az ilyen tényállítás sértő is legyen.⁴³ Lényeges, hogy nem a sérelem vagy hátrány súlyosságát kell vizsgálni, hanem a magatartás jogellenességének, felróhatóságának súlyosságát,⁴⁴ ezért a hátrány bizonyítása kizárólag a sérelemdíj mértéke szempontjából meghatározó.⁴⁵ A jó hírnevet, a becsületet és a magánszférát sértő tényállások esetén a fájdalomdíj mértékének megállapításánál döntő tényező lehet különösen a jogsértő szubjektív elmarasztalhatósága,⁴⁶ a jogsértés súlya, ismétlődő jellege, valamint a jogsértésnek a sértettre és környezetére gyakorolt hatása.⁴⁷

A fentiekhez képest előfordulhatnak olyan élethelyzetek, amelyek a jogsértés tényén és az ehhez szervesen kapcsolódó „nem vagyoni káron” túl az érintettnek tényleges, vagyoni kárt eredményező tényállásokat keletkeztetnek. Ekkor természetesen a jogsérelmet szenvedő félnek lehetősége van a Ptk. utaló szabálya értelmében a jogellenesen okozott károk megtérítésére vonatkozó szabályok szerint kártérítést követelni azzal, hogy a jogellenes magatartáson kívül

³⁶ Fézer Tamás: Lehet-e büntetni a magánjog eszközeivel? Gondolatok a sérelemdíj funkciójáról. In Csöndes Mónika – Nemessányi Zoltán (szerk.): Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején. Pécs, 2010, 98. o.

³⁷ Kovács László: Új elemek a személyiségi jogok védelmében, 673. o. In Magyar Jog, 2012/11. szám, 670-676. o.

³⁸ Kiss: i.m. 167. o.

³⁹ Molnár Ambrus: A sérelemdíj elméleti és gyakorlati kérdései, 747. o. In Kúriai döntések. Bíróági Határozatok, 2013/7. szám, 744-748. o.

⁴⁰ Petrik Ferenc: Személy vagy személyiség. Az új Ptk. személyiségi jogi rendelkezései, 271. o. In Jogtudományi Közlöny, 2011/5. szám, 269-277. o.

⁴¹ Landi Balázs: Kártérítés és sérelemdíj a szólás- és médiaszabadság körében. In Csehi Zoltán – Koltay András – Navratyl Zoltán (szerk.): A személyiség és a média a polgári és a büntetőjogban – Az új Polgári Törvénykönyvre és a Büntető Törvénykönyvre tekintettel. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2014, 286. o.

⁴² Ptk. 6:520. §

⁴³ Kovács: i.m. 674. o.

⁴⁴ Molnár: i.m. 746. o.

⁴⁵ Molnár: i.m. 747. o.

⁴⁶ Vékás Lajos: Sérelemdíj- fájdalomdíj: Gondolatok az új Ptk. reformjavaslatáról a német jog újabb fejleményei tükrében, 196. o. In Magyar Jog, 2005/4. szám, 193-207. o.

⁴⁷ Ptk. 2:52. § (3) bekezdés

bizonyítania kell az őt ért kár természetét és nagyságát is,⁴⁸ vagyis felróható károkozás esetén a jogellenes károkozás általános szabályai irányadók.⁴⁹

Mindezt a bíróság sajtótájékoztatási tevékenységére vetítve leszögezhető, hogy a felelősségi kérdések kapcsán alapvetően azt kell vizsgálni, hogy a kiadott sajtóközlemény vagy az egyedi megkeresésre adott válasz tiszteletben tartja-e a személyes adatok védelméhez fűződő jogot, és nem tartalmaz-e valótlan tényeket. Ami az első aspektust illeti, mindenképpen érdemes az adatkezelésre irányadó szabályokat, mint a bíróság mentesülését eredményező jogalapot felhívni. Mint ahogy már korábban kiemelésre került, a bíróság, mint adatkezelő jogszabályi felhatalmazás alapján jár el akkor, amikor a sajtószerveket a folyamatban lévő vagy befejezett ügyben tájékoztatja, ezért a Ptk.-ban nevesített jogszabály engedélye alapján adatszolgáltatása nem tekinthető jogellenesnek. Ez tipikusan arra az esetre vonatkozik, amikor a sajtó egy konkrét személy folyamatban lévő büntetőügyével összefüggésben kíván ismereteket szerezni, és pontosan megjelöli, hogy kire irányul a megkeresése.

A sajtóosztálynak a feladatát kettős mércével kell teljesítenie, ugyanis jogszabályi kötelezettsége alapján tájékoztatást kell nyújtania a sajtó számára, egyúttal törekednie kell arra, hogy a személyiségi jogokat a lehető legmagasabb szinten megóvja. Ennek leginkább úgy tud eleget tenni, hogy a közölt adatokat kizárólag a semleges tényekre szorítja, és az érintettre legfeljebb vezetéki és keresztnévnek monogramjával utal. Amennyiben a sajtóosztály ezen minimális követelményeket betartja, még abban az esetben sem felelhet, ha a sajtószerv a sérelmezett sajtótermékben név szerint feltünteti a megkereséssel érintett személyt. Ugyancsak érdemes rámutatni arra, és ezt a sajtónak is tiszteletben kellene tartania, hogy az ügy jogerős érdemi befejezését követően tájékoztatás már nem adható, hiszen innentől kezdve nincs olyan jogszabályi alap, amely a személyes adatok védelméhez fűződő jog primátusával konkurálna, és jogellenességet kizáró okot eredményezne egy esetleges személyiségi jogi perben.

A jó hírnév sérelmét jelentő lehetséges tényállások kapcsán ugyancsak érdemes visszacsatolni a sajtóközlemények pozitív kritériumaként felhozott példákhoz. Az ott megjelölt elvárások közül esszenciális jelentőségű a sajtóközlemény teljességének elve, tehát annak tartalmaznia kell az ügy lényegét érintő valamennyi fontos momentumot, különben felmerülhet a való tények hamis színben feltüntetése. A gyakorlatban nehezen elképzelhető, hogy a közlemény a valósággal ellentétesen hamis tényeket tartalmazzon, de természetesen előfordulhat ilyen akkor, ha netán gondatlanságból egy korábbi sajtóközlemény egyes részleteinek felhasználásával az abból származó adatok véletlenül bekerülnek az új közleménybe, vagy a vádirati tényálláshoz képest az ítélet változott, és ezt a tájékoztatás helytelenül tartalmazza. Valamennyi esetlegesen előforduló jogsértés kapcsán lényeges annak hangsúlyozása, hogy a nyilvánvaló elírások, az érintett személyt jogaiban csekély mértékben sértő apróbb téves információk olyan bagatell jogsértésként értékelendők, amelyek nem vonhatnak maguk után szubjektív szankciót.

VIII. Záró gondolatok

A bíróság alapvető feladata az igazságszolgáltatás, amelyet azonban kiegészít számos más funkció is, többek között a szolgáltató szellemiség jegyében, a bíróság sajtótájékoztatási tevékenysége. A bíróság virtuális sajtóosztályán dolgozó kollégák mindennapi munkáját számos jogszabályi rendelkezés, szervezeti utasítás és alapvető szintű iránymutatás foglalja keretbe, azonban összességében kijelenthető, hogy ezek az előírások többségében orientáló jellegűek, és számos gyakorlati problémára nem adnak megnyugtató választ. Kérdéses többek között a tájékoztatás jogosultjának személye, a megkereséssel érintett terhelt vagy peres fél elkerülhetetlen beazonosíthatósága folytán az adattovábbítás jogalapja és annak jogszerűsége, továbbá a megkeresés időbeli terjedelme és korlátai. Mindezek a csupán példálózó jelleggel felsorolt

⁴⁸ Ptk. 2:53. §

⁴⁹ Landi: i.m. 243. o.

témakörök újabb és újabb továbbgondolást igénylő problémákat vetnek fel, amelyekre érdemleges választ csupán a bíróság sajtótájékoztatási tevékenységét a jelenlegihez képest részletesebben, ugyanakkor a vitás kérdéseket egyértelműen rendező jogalkotással lehet adni. Felmerülhet egy teljesen átfogó jellegű igazságszolgáltatási tájékoztatási törvény kidolgozása, amelynek gondolata már hosszabb ideje foglalkoztatja a gyakorló jogászokat, de elképzelhető az is, hogy valamely hatályos jogszabály kellően megfontolt, a részletszabályokat egységbe rendező és a hézagokat kitöltő módosítása is megoldást jelenthetne. Mindaddig, amíg az előbbi kívánalmak nem teljesülnek, a bíróságnak törekednie kell arra, hogy megtalálja a helyes egyensúlyt a személyiségi jogok hatékony védelme és a sajtó irányában fennálló tájékoztatási kötelezettsége között. Ezen tevékenysége során vezérfonalnak kell tekintenie azt, hogy a köz érdeklődése csak a magánélethez való jog sérelme nélkül elégíthető ki, amely célkitűzés érvényesítése mellett az esetleges polgári jogi felelősség szóba sem jöhet.